

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

63 Vsurpans laicus id ut eligat, audiat istam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

nec à clericis sunt electi, nec à plebibus experiri, nec à provincialibus à Episcopis cum metropolitani iudicio consecrati. Unde cum sæpe questio de malè accepto honore nascatur, quis ambigat nequaquam istis esse tribuendum, quod nec b docetur fuisse collatum? Si qui autem clerici ab istis pseudoepiscopis in eis ecclesiis ordinati sunt, &c. *Vt infra in causa synoniacorum.*

C. II. ¶ *Populus non debet prære, sed subsiqui.*
Item Calixtus Papa ad Episcopos Apulia & Calabria, epist. 3. c. 3.

Docendus est populus, non lequendus; nos que, si nesciunt, eos quid liceat, quidve non liceat, commone, non his consensum prære debemus. Quisquis verò conatus fuerit tentare prohibita, sentiat censuram sedis Apostolicæ minime defuturam. Quæ enim sola admonitionis auctoritate non corrigimus, necesse est, ut per severitatem congruentem regulis vindicemus. Per totas ergo hoc, quæ propriis rectoribus carent ecclesias volumus innotescat, ut nullus sibi aliqua spe forsitan blanditus illudat.

Nisi auctoritate canonice electus fuerit, consecrari non debet.

C. III. ¶ Non consecratur in Episcopum, nisi canonice electus.

Unde Calixtus Papa II.

Nullus in Episcopum, nisi canonice electum consecret. Quod si presumptum fuerit, & consecratus, & consecratus absq; recuperationis spe deponatur.

DISTINCTIO LXIII.

Licitè vero nullo modo se debent inferre electioni.

C. I. ¶ Laici electioni Pontificum non interserant.

Unde Hadrianus Papa in c. synodo Constantinopolitana sub aplo celebrata.

Nullus à laicorum principum, vel potentum semet inferat electioni aut promotioni Patriarchæ, Metropolitanæ, aut cuiuslibet Episcopi: ne videat inordinata hinc, & incongrua fiat consilio, vel contentio, præsertim cum nullam in talibus potestatem, quemquam potestativorum, vel cæterorum laicorum habere conveniat. ¶ *infra.* ¶ Quisquis autem secularium principum, & potentum, vel alterius dignitatis laicis adversus communem & consonantem, atque canonicam electionem ecclesiastici ordinis agere tentaverit, anathema sit, donec obediat, & consentiat, quidquid ecclesia de electione, & ordinatione proprii præfulis se velle monstraverit.

¶ *Hic citantur partes quadam vigesimi secundi canonis octavae synodi, sub Hadriano Papa II. habita, & ab Anastasio bibliothecario latinitate donata.*

C. II. ¶ De eodem.

Item ex octava synodo, actione prima.

Hadrianus & Papa secundus (quod Nicolaus prædecessor ejus disposuerat) missos suos, Donatum scilicet Hostiensis Episcopum, & Stephanum Nepefinum Episcopum, & Marinum diaconum sanctæ Romanæ ecclesiæ, ad Basilium Imperatorem, & ad filios ejus Constantinum, & Leonem Augustos, Constantinopolim direxit, cum quibus & Anastasius bibliothecarius Romanæ sedis, utriusque lingua, græcæ & latinæ peritus perrexit: & synodo congregata (quam octavam universalem synodum illuc convenientes appellaverunt) eorum schismata de Iguatii depositione, & Photii ordinatione

a. al. comprovincialibus. b. aliam. c. infra. g. i. c. si qui. d. In Pontificali est mentio huius decreti. Ansel. lib. 6. cap. 2. & 72. Eo parte. c. 22. Pann. 13. c. 8. Deu. dicit. p. 1. c. proximo. Poly. 12. tit. 1. c. Ansel. l. 6. c. 22. Ivo p. 5. c. 22. Pannor. 13. c. 8. Deu. dicit. p. 1. Poly. 12. tit. 1.

sedaverunt, Photium anathematizantes, & Ignatium restituentes. In qua sic statutum est: Consecrationes & promotiones Episcoporum concordans prioribus conciliis, clericorum electione, ac decreto Episcoporum collegii fieri, sancta hæc & universalis synodus diffinit, & statuit: atque jure promulgar neminem laicorum principum, vel potentum semet inferere electioni, vel promotioni Patriarchæ, vel Metropolitanæ, aut cuiuslibet Episcopi: ne videat inordinata hinc & incongrua fiat consilio vel contentio; præsertim cum in talibus nullam potestatem quemquam potestativorum, vel cæterorum laicorum habere conveniat: sed silere, & attendere sibi, usquequo regulariter à collegio ecclesiæ suscipiatur finem electio futuri Pontificis. Si verò quisquam laicorum ad contrahendum, & cooperandum invitatur ab ecclesia, licet hujusmodi, cum reverentia, si forte voluerit, obtemperare se asciscantibus. Taliter enim dignum pastorem sibi regulariter ad suam ecclesiam & salutem promovet.

¶ *Promovet] Si hic addatur ver. Quisquis: ex capite antecedente, erit integer. 22. canon. 8. synodi. In vulgatis sequatur vox, clericus, quæ in vetustioribus est glossa interlineari.*

C. III. ¶ Electioni Episcoporum Imperator interesse non debet.

Item ex historia tripartita, lib. 7. c. 8.

Valentinianus Imperator veniens ab oriente ad hæsparias partes (ut refert historia ecclesiastica) mortuo Auxentio, Ariana perfidia magistro, qui Mediolanensem ecclesiam, ut lupus dilaniaverat, cum vellet catholicum, Deo ordinante, ibi consecrare Episcopum, evocans Episcopos, hæc eis locutus est: Nolitis aperte, eruditi quippe divinis eloquiis, qualem oporteat esse Pontificem, & quod non deceat cum verbo solo, sed etiam conversatione gubernare subiectos, & totius semetipsum imitorem virtutis ostendere, testemque doctrinæ conversationem bonam habere. Talem itaque in pontificali constituite sede, cui & nos, qui gubernamus Imperium, sincere nostra capita submittamus, & ejus monita, dum tanquam homines deliquerimus, necessariò velut curantur medicamenta suscipiamus. Hæc cum dixisset Imperator, petiit synodus, ut magis ipse decerneret sapiens & pius existens. At ille, super i vos est, inquit, talis electio. Vos enim gratia divina potiti, & illo splendore fulgentes, melius poteritis eligere. Tunc sacerdotes egredi, de Episcopali sede tractabant. ¶ *infra.* ¶ Cum autem ordinatione divina Ambrosius nondum baptizatus, electus fuisset, exultans Imperator ait: Gratias ago tibi Domine Deus omnipotens, & salvator noster, quoniam huic viro ego quidem commiseram corpora, tu autem animas, & meam sententiam offendisti tuæ justitiæ convenire. Cumque sanctus Ambrosius contristaretur de hoc quod acciderat (ut idem ipse in suis epistolis & scribit) confortavit eum Imperator, & ait: Noli timere, quia Deus, qui te elegit, semper te adjuvabit, & ego adiutor & defensor tuus (ut meum ordinem decet) semper exillam.

¶ *Super vos] Vera lectio est, supra nos. παρ' εὐν ἢ ὑμῶν. Sed ob glossam non est restituta.*

C. IV. ¶ Auctoritate Apostolica, non regio favore Episcopum est eligendus.

Item Nicolaus Papa I. Lohario Regi.

Porro scias, quia relatum est nobis, quod quicumque ad Episcopatum in regno tuo provchendus est, non nisi faventem tibi permittas eligi. Idcirco Apostolica auctoritate sub divini iudicii obrestatione injungimus

a. Promotiones & consecrationes. orig. b. al. concordandorum. orig. & alii collecti. c. al. & ecclesia. d. Caput est collectorum arbitratu compositum. e. In epist. ad Verceilenses.

tibi, ut in Treverensi urbe & in Agrippina Colonia nulum eligi patiaris, antequam relatum super hoc nostrum Apofistolui fiat.

C. V. Non recipiatur à comprouincialibus, qui regia ordinatione Episcopale culmen est adeptus.

Item ex concilio Parisiensi l. cap. 8.

Si a per ordinationem regiam honoris istius culmen comprouincialibus loci ipsius Episcopis b recipi nullatenus mereatur, quem indebitè ordinatum cognoscunt. Si quis de comprouincialibus recipere eum contra interdicta c praesumpserit, sit à fratribus omnibus segregatus, & ab ipsorum omnium charitate semotus.

C. VI. De eodem.

Item ex concilio Laodicensi, c. 13.

Non d est permittendum turbis electionem eorum facere, qui sunt ad sacerdotium promovendi.

C. VII. Irrita sit electio Episcopi, vel presbyteri, vel diaconi à principibus facta.

Item ex 1 septima synodo, quae est secunda Nicana, 350. Episcoporum, c. 3.

Omnis electio Episcopi, vel presbyteri, vel diaconi à principibus facta, irrita maneat, secundum regulam e, quae dicit, [Si quis Episcopus secularibus potestatibus usus, ecclesiam per ipsos obtinuerit, deponatur, & segregentur 2 ab ecclesia omnes, qui illi communicant.]

1 ¶ Ex septima ¶ Gradatur, antea ex secunda aitione sexta synodi. Restitutus est locus ex Ivone.

2 ¶ Et segregentur ¶ In aliquot vetustis Gratiani exemplaribus est, segregetur. Sed plerisque cum vulgata lectione conuenit. In canone 31. Apofistolorum Graece sic legitur: καὶ οὐδεὶς ἐκ τῶν ἐκ τῆς αἰτίας τῆς αἰτίας, & inf. 16. q. 7. c. Si quis Episcopus, ubi hic idem canon ex alia refertur versione, legitur: & segregetur, omnesq; , qui illi communicant: eodemq; modo est apud Anselmum. Verum in versione Anastasi bibliothecarii legitur, quemadmodum apud Gratianum, & conuenit cum versione prisca, ac Dionysiana.

C. VIII. Non eligantur à populo, qui sunt promovendi ad clerum.

Item ex concilio Martini f Papae, c. 1.

Non g licet populo electionem facere eorum, qui ad sacerdotium promoventur: sed in iudicio Episcoporum sit, ut ipsi eum probent, si in sermone, & fide, & spiritali vita edoctus sit.

Huius omnibus auctoritatibus laici excluduntur ab electione sacerdotum, atque injungitur eis necessitas obediendi, non libertas imperandi.

2 pars. Contra verò scribit B. Gregorius Ioanni Episcopo prima Iustiniana Illirica, lib. 4. epist. 13. seu, c. 59.

C. IX. Voluntas principis in ordinatione Pontificis desideratur.

Quia b igitur suscepta fratrum, & Coepiscoporum nostrorum relatio ad locum vos sacerdotii, totius concilii unito consensu, & serenissimi principis voluntate declarat accessit, gratias omnipotenti Deo creatori nostro magna cum exultatione retulimus, qui vitam actusque vestros ita de praeiis fecit esse probabiles, ut omnium vos, quod est valde laudabile, faceret placere iudicio. Quibus nos quoque in personam fra-

a Ivo part. 5. c. 123. Pann. l. 3. cap. 9. b al. Episcopus. c al. in dicit. orig. d Burch. l. 2. cap. 8. Ivo p. 6. cap. 28. Ansel. lib. 6. c. 38. al. 43. Deus dedit. p. 1. & 4. e Can. Apof. 31. infra 16. q. 7. c. si quis. Ivo p. 5. cap. 120. Ansel. l. 6. cap. 8. Burch. l. 3. cap. 109. Deus dedit. ibid. f Apud Marinum Bracarensem, cap. 1. g Sup. dist. 32. Episcopi. & dist. 61. Episcopum. Burch. l. 1. c. 10. Ivo p. 5. c. 64. Ansel. l. 6. cap. 1. al. 12. h Ansel. l. 6. cap. 95.

ternitatis tuae per omnia consentimus: atque omnipotentem Dominum deprecamur, ut charitatem vestram, sicut sua gratia elegit, ita in omnibus sua protectione custodiat.

C. X. Clerus, & populus Pontifici electioni intersint.

Item Gregorius Ioanni subdiacono lib. 2. Indict. 11. epist. 30. seu, cap. 69.

Quantò a Apofolica sedes, Deo auctore, cunctis praelata constat ecclesiis, tantò inter multiplices curas, & illa nos valde sollicitat, ubi ad consecrandum antistitem, nostrum expectatur arbitrium. Defuncto igitur Laurentio ecclesiae Mediolanensis Episcopo, sua nobis relatione clerus innouit, in electione se filii nostri Constantii diaconi sui unanimiter consensisse. Sed quoniam eadem non fuit subscripta relatio, ne quid quod ad cautelam pertinet, omittamus, huius idcirco praecipua auctoritate suffultum Genuam te proficisci necesse est. Et quia multi illic Mediolanensium coacti barbarica feritate constitunt, eorum te voluntates oportet convocatis eum in commune perstruari. Et si nulla eos diversitas ad electionis unitate disferminat, si quidem in praedicto filio nostro Constantio omnium voluntates, atque consensum perdurare cognoscis, tunc eum à propriis Episcopis, sicut antiquitatis mos exigit, cum nostrae auctoritatis assensu solatiante & auxiliante Domino, facias consecrari, quatenus huiusmodi serua consuetudine & apofolica sedes proprium vigorem retineat, & à se concessa aliis sua iura non minuat.

C. XI. In electione Episcopi populus debet adesse.

Item Gelasius Papa Philippo & Geruntino b Episcopis.

Plene e Diotrensis data nobis petitione desuevit, de se sine rectoris proprii gubernatione dispergi. Accut asserit, is qui à vobis iam probatus dicitur, à paucis, & tenuibus pugatur electus, cum ad vos d pertinet, uniuersos assidua admonitione compellere, ut omnes in unum, quem dignum sacerdotio viderint, & sine illi qua reprehensione, consentiant. Et ideo fratres clarissimi diueros ex omnibus saepe dicti loci parochii presbyteros, diaconos, & uniuersam turbam vos oportet saepius convocare, quatenus non prout cillibet libuerit, sed concordantibus animis, vobis admonitionibus, sibi quarant sola diuinitatis attentione personam quam nulla contrarietas, à constitutis possit reuocari praescriptis.

C. XII. De eodem.

Item Stephanus Episcopus servorum Dei Romano Archiepiscopo Ravennati.

Nosse e tuam fraternitatem volumus ad nostras res fore peruentum, Immolessem Episcopum in hac luce migrasse; in cuius successoris electione, populi diuisionem proventile audiuimus. Quod quia saepe contingere solet (quarentibus singulis quae f sunt, non quae Iesu Christi) non ad eò miramur. Veniam tamen in hoc tuam plurimum oportet adhiberi sollicitudinem, ut convocato clero & populo, talis ibi eligatur per Dei misericordiam, cui sacri non obuiet canones. Sacerdotum quippe est electio; & fidelis populi consensus adhibendus est; quia docendus g est populus, non sequendus.

C. XIII. De eodem.

Item Nicolaus Papa Ioanni Ravennati Archiepiscopo.

Episcopos per Amilian non consecres, nisi post electionem cleri, & populi.

a Ansel. l. 6. c. 26. Polyg. l. 1. tit. 5. b al. Gerontio. c Ansel. lib. 5. cap. 30. d al. me. e Ansel. lib. 6. cap. 36. f Philipp. g Supra 62. dist. 6. docendus.

In versu codice Mutinensi sex concilii Roma habiti referuntur capitula, quorum secundum est hoc. Et de hac eadem re habentur multa in Pontificali manuscripto in gestis Nicolai primi.

C. XIV. De eodem.

Item Pelagius Papa Iuliano Episcopo Grumentino.

Lteras a charitatis tua suscepimus, quibus significas, Latium diaconum tuum ad Episcopatum ecclesie Marcellianensis a clero, & omnibus, qui illic conveniunt, postulari. Sed nunc & hoc dicimus, ut si eum omnes eligunt, & vis eum concedere, gratum nobis esse cognosce, & si potest, ante diem sanctum festinet occurrere, ut vel sabbato ipso noctis magnæ post baptismum cum Dei gratia valeat ordinari.

C. XV. Ex sacra i principi quis ordinatur.

Item Laurentio Episcopo Centumcellensi.

Principali b devotissimorum militum, qui illic in civitate Centumcellensi consistunt, relatione ad nos directâ, sacram insinuant se clementissimi principis impetrasse, quæ eis presbyterum, diaconum, & subdiaconum fieri debere præcepit. Ideo hortamur dilectionem tuam, ut personas ipsas videas, & diligenter inquiras, ne aliquid contra canones commississent, & si eos inculpabiles repereris, & vitæ ipsorum laudabile testimonium videris, veniente mediana septimana c Pasche, si Dominus voluerit, & si vixerimus, unumquemque per officia, quæ prædiximus, non differas promovere.

Ex sacra Emendata est hæc rubrica, ut indicet illi, de quo agitur, fuisse ad petitionem Imperatoris ordinatum: sacra enim Epistolam Imperatoris significat.

C. XVI. Papa rogat Augustos, ut Reatinam ecclesiam cuiusdam electo dignetur concedere.

Item Leo quartus Luthario & Ludovico Augustis.

Reatina ecclesia, quæ per tot temporum spatia pastoralibus curis destituta consistit, dignum est, ut brachio amplitudinis vestra sublevetur, ac gubernationis regimine protegatur. Unde salutationis alloquio præmissio, vestram mansuetudinem deprecamur, quatenus Colono humili diacono, eandem ecclesiam ad regendum concedere dignemini; ut vestra licentia accepta, ibidem eum, Deo adjuvante, consecrare valeamus Episcopum. Sin autem in prædicta ecclesia nolueritis d ut præficiatur Episcopus, Tusculanam c ecclesiam, quæ viduata extitit, illi vestra serenitas dignetur concedere, ut consecratus à nostro præfatu Deo omnipotenti, vestroq; imperio grates peragere valeat.

C. XVII. Regio precepto ab Apostolico Colonus Reatina ecclesia ordinatur Episcopus.

Item Rita Comitisse.

Nobis dominus Imperator & Imperatrix per suas epistolas dixerunt, ut Colonus Reatinæ ecclesie, quæ pastoris officio per longa jam tempora destituta videbatur, Episcopum facere deberemus, sicut & fecimus.

C. XVIII. Imperatoris epistola in electionis confirmatione desideratur.

Item Stephanus Guidami Comitæ.

Edis f sagacitatis vestre apicibus, qui defuncto ecclesie Reatinæ antistite, clerum & plebem ejusdem ecclesie elegisse sibi futurum antistitem, nobisque consecrandum vestro studio directum esse, ne ipsa ecclesia diu sine proprio constet pastore, fatebantur; nos de obitu prioris dolentes, nunc ipsam electum unanimitate, & canonica ipsius ecclesie electione, ut mandastis, tam

citissime ordinare omisimus, quod imperiale nobis, ut mos est, absolutionis minime detulit epistolam. Pro qua scilicet re ambiguum est nobis: ideo voluntati vestra in hoc parere distulimus, ne augustalis animus durissime hoc, quocumque modo, perciperet. Sed scientes ecclesiam Dei sine proprio diu pastore non debere consistere, glorie vestra mandamus, quoniam aliter nos agere non debuimus, ut vestra a solertia imperiali, ut præfata consuetudo dicitur, percepta licentia, & nobis, quem admodum vos scire credimus, imperialia directâ epistola, tunc voluntati vestra de hoc parebitis, eundem electum Domino adjuvante, consecrabimus: quod, charissime filii, molestè nullo modo suscipias.

C. XIX. Clericorum & civium voluntate metropolitanus est ordinandus.

Item Leo Papa I. ad Anastasium Thessalonicensis Episcopum, epist. 82. al. 84. c. 8.

Metropolitano b defuncto, cum in loco ejus alius fuerit subrogandus, Provinciales Episcopi ad civitatem metropolim c convenire debent, ut omnium clericorum atque civium voluntate discussa, ex presbyteris ejusdem ecclesie, diaconus optimus ordinetur.

C. XX. Cum clero, & populo archiepiscopi fieri sua electio.

Item Isidorus in libro officiorum.

Si in plebibus archiepiscopi obierint, aut pro aliquo reatu exinde eiectionis fuerint, archidiaconus, quanto ocyus proficitur illuc, & cum clericis, & populis d ipsius plebis electionem faciat, quatenus dignus pastor domui Dei constituatur, & dum ordinatur, ejus providentia ipsa plebs custodiatur.

C. XXI. Electus in Romanum Pontificem non ordinatur, nisi ejus decretum Imperatori primam præsentetur.

Item ex gestis Romanorum Pontificum.

A gatho e natione Siculus, cujus legatione fungens Ioannes Episcopus Portuensis, Dominico die octavarum Pasche in ecclesia sanctæ Sophiæ publicas Missas coram principe, & patriarcha latine celebravit, hic suscepit divalem, f secundum suam postulationem, per quam relevata i quantitas, quæ solita erat dari pro ordinatione pontificis faciendâ; g sic tamen, ut si contingerit post ejus transitum electionem fieri, non debeat ordinari, qui electus fuerit, nisi prius decretum generale i introducat in regiam b urbem, secundum antiquam consuetudinem, ut cum ejus scientia, & iussione debeat ordinatio provenire. Item k Vitalianus natione Signinensis direxit responsales suos cum synodica epistola iuxta consuetudinem in regiam urbem ad piissimos Principes, significans de ordinatione sua.

C. XXII. Imperator jus habet eligendi Pontificem.

Item in historia ecclesiastica.

Hadrianus l Papa Romam venire Carolum regem ad defendendas res ecclesie postulavit. Carolus verò Romam veniens, Papiam obsedit: ibique relicto exercitu in sancta resurrectione ab Hadriano Papa Romæ honorifice susceptus est. Post sanctam verò resurrectionem reverius Papiam, cepit Desiderium regem: deinde Romam reversus, constituit ibi synodum cum Hadriano Papa in patriarchio Lateranensi, in ecclesia sancti salvatoris: quæ synodus celebrata est à CLIII Episcopis religiosi, & abbatibus. Hadrianus autem Papa

a alia a vestra. b Anst. l. 6. c. 19. ad. 13. lvo part. 1. c. 344. De udedit p. 1. c. al. metropolitanam. d al. presbyteris. e In Pontificali Vaticano, in decretis Agathonis. & Tomo 2. conc. in decretis ejusdem. f iussione. g orig. g al. faciendi. h al. regia urbe. i al. prosperari. k in Pontifi. in gestis Vitaliani Papa. l Pam. l. 3. cap. 134.

208

manipulostram, tione

lis praecur, antistiti, igitur nobis, Cononiam ad caus, eptian, cit. Et, ca fuit, catis en, fitas ab, dicto b, que con, Episco, ctoria, ias con, no & a, a fe con,

evit, d, gi. Ach, ur, a pau, certin, ut omne, c finali, tres cho, parochi, ros opor, per libe, monaco, erfonam, revocau,

dei

ostras, num al, ione, p, d quia, que f, r. Ver, eri solli, ibi elige, nient cano, lis popu, est popo,

si posside

o. c. 4, f Philip

consuetudinem quem sibi in patrem eligi viderent, ut ei in omnibus suffragatores existerent, sicut Valentinianus a beato Ambrosio supra legitur dixisse. [Noli timere, quia & Deus, qui te elegit, semper te adjuvabit, & ego adiutor & defensor tuus, ut meum ordinem decet, semper existam.]

C. XXVIII. ¶ *Præsentibus legatis Imperatorum ordinatur Pontifex Romanus.*

Unde Stephanus Papa statuit, dicens.

Quia sancta Romana ecclesia, cui auctore Deo præsidemus, à pluribus patitur violentias, Pontifice obeunte, quæ ob hoc inferuntur, quia absque Imperiali notitia Pontificis sit consecratio, nec canonico ritu & consuetudine, ab Imperatore directi interfunt nuntii, qui scandala fieri vident: volumus, ut cum instituendus est Pontifex, convenientibus Episcopis, & universo clero, eligatur præsentibus senatu & populo, qui ordinandus est, & sic ab omnibus electus. præsentibus legatis imperialibus consecratur, nullusque sine periculo sui iuramenta, vel promissiones aliquas nova ad inventionem audeat extorquere, nisi quæ antiqua exigat consuetudo, ne vel ecclesia scandalizetur, & imperialis honorificentia minuat.

4. ps. Verum, quia Imperatores quandoque modum suum ignorantes, non in numero consentientium, sed primi distribuentium, immo exterminantium esse voluerunt, frequenter etiam in hæreticorum perfidiam prolapsi, catholica matris ecclesie unitatem impugnatæ comati sunt, ideo sanctorum Patrum statuta adversus eos prodierunt, ut senes electi non inferrent, & quisque eorum suffragio ecclesiam obintraret, anathematis vinculo innodaretur: sicut scriptura quoque divina dicit, quod Ezechias c. dissipavit ecclesiam, & contrivit statum, & succidit lucos, & fregit serpentem æneum, quem fecit Moyses, videlicet, quia illam serpentem Deus fieri iussit, ne serpentina morte populus interiret, ideo ipse populus colere, & venerari eam cepit: & idcirco destruxit iste, quem iubenda Deo fecerat ille. Ac per hoc magna auctoritas ista est habenda in ecclesia, ut si nulli ex prædecessoribus nostris secutum aliquo, quia illo tempore potuerunt esse sine culpa, & postea revertuntur in errorem, & superstitionem, sine tarditate aliqua, & cum magna auctoritate à posteris destruantur. Postremo præsentibus legatis Imperatorum, & inconsultis, electiones Romanorum Pontificum leguntur celebrata, & tandem iidem Imperatores religioso mentis affectu præfatu privilegio renuñciaverunt, multa insuper donaria ecclesie conferentes.

C. XXIX. ¶ *Inconsulti legatis Imperatoris Hadrianus II. ad Pontificatum eligatur.*

Unde Gregorius I. scribit.

Cum Hadrianus secundus ad Romanum Pontificatum ab ecclesia Dei genitricis Dominæ nostræ, quæ dicitur ad præsepe, traheretur ad Lateranensem patriarchium, certatim à clero, & proceribus, & plebe deportatus est. Quod audientes missi Ludovici imperatoris molestè toleranti, indignati scilicet, quod dum præsentibus essent, non fuerunt invitati, nec optata à se futuræ præfati electioni interesse meruerunt. Qui accepta ratione, quod non causa contemptus Augusti, sed futuræ temporis prospectu omisium hoc fuerit (ne videlicet legatos principum in electione Romanorum præfatum expectandi mos, per huiusmodi fomitem inoleferet) omnem indignationem medullitus sedaverunt, & ad salutandum electum etiam ipsi humiliter accesserunt.

1. ¶ *Gregorius*] Hoc antea citabatur ex Gregorio quarto, cuius esse non potest, cum Hadrianus secundus, de quo hic mentio fit, posterior sit Gregorio quarto. In Pontificalibus vero manuscriptis inter gesta Hadriani secundi, item, in collectio-

ne manuscripta decretorum Romanorum Pontificum in decretis eiusdem Hadriani secundi habetur.

2. ¶ *Accesserunt*] In iisdem Pontificalibus hæc continetur sequitur: Audiens hoc Ludovicus Imperator Christianissimus, mox Imperialem scribens epistolam, cunctos Romanos, qui dignum tanto peregrino officio præfulem collaudavit: per quam epistolam videlicet innotuit, nulli quidpiam præmi fore pro consecratione Romani Pontificis quoquo modo pollicendum: cum ipse hanc non suorum suggestione, sed Romanorum potius unanimitate ardentissime cuperet provenire, maxime, cum reddi, quæ ablata fuerant, non aufferri à Romana ecclesia, vel deperire quidquam se diceret anhelare.

C. XXX. ¶ *Electio Romanorum Pontificum à Ludovico conceditur Romano.*
Item pactum constitutionis Imperatoris primi Ludovici cum Romano Pontifice.

EGO à Ludovicus Imperator Augustus statuo, & concedo per hoc pactum confirmationis nostræ tibi beato Petro principi Apostolorum, & per te vicario tuo domino Paschali summo Pontifici, & universali Papæ, & successoribus ejus in perpetuum, sicut à prædecessoribus nostris ulque nunc in vestra potestate & ditione tenuistis, & disposuistis, Romanam civitatem cum ducatu suo, & suburbaniis, atque viculis & omnibus, & territoriis ejus montanis, & maritimis littoribus, & portubus, seu cunctis civitatibus, castellis, oppidis, ac villis in Thulcie partibus. Item infra. ¶ *Quando divina vocatione hujus sacratissima sedis Pontifex de hoc mundo migraverit, nullus ex regio nostro, aut Francus, aut Longobardus, aut de qualibet gente homo sub nostra potestate constitutus, licentiam habeat contra Romanos aut publicè, aut privatim veniendi, aut electionem faciendi, nullusque in civitatibus aut in territoriis ad ecclesiam beati Petri Apostoli potestatem pertinentibus aliquid malum propter hoc facere præsumat: sed liceat Romanis cum omni veneratione, & sine qualibet perturbatione honorificam suo Pontifici exhibere sepulturam, & eum, quem divina inspiratione, & beati Petri intercessione omnes Romani uno consilio, atque concordia sine qualibet promissione ad Pontificatum ordinem elegerint, sine aliqua ambiguitate, vel contradictione more canonico consecrare, & dum consecratus fuerit, legati ad nos, vel ad nostros successores reges Francorum dirigantur, qui inter nos & illum amicitiam, & charitatem, ac pacem socient.*

C. XXXI. ¶ *Electio, & consecratio Romani Pontifici non nisi iuste, & canonicè fiat.*
[Item Leo quartus Lothario, & Ludovico Augustis.]

PALEA.

Inter nos & vos pacti serie statutum est, & confirmatum, quod electio, & consecratio futuri Romani Pontificis non nisi iuste, & canonicè fieri debeat.

C. XXXII. ¶ *Ab Imperatore vel motu ejus electio Romani Pontifici nullam obstaculum generetur.*
[Item constitutio i primi Henrici, & primi Othonis cum Romano Pontifice.]

PALEA.

Constitutio d. primi Henrici, & primi Othonis cum Romanis Pontificibus. Ut nullus missorum nostrorum cuiuscunque impeditio argumentum in electione Romani Pontificis componere audeat, omnino prohibemus. Item. In electione Romanorum Pontificum, neque liber, neque servus ad hoc venire præsumat, ut illis

a S. Antoninus p. 2. tit. 16. c. 1. & 2. Volater. l. 3. Anst. 4. c. 31. lvo p. 5. c. 31. b al. villu. c S. Antoninus ibid. lvo p. 5. cap. 14. d Anst. 4. c. 37. & l. 6. c. 7. lvo p. 5. c. 52. in legib. Longob. l. 3. tit. de Pontifical. [abest à Gratian. & lvo.]

Romanis, quos ad hanc electionem per constitutionem sanctorum Patrum antiqua admisit consuetudo, faciat aliquid impedimentum. Quòd si quis contra hanc nostram constitutionem [facere] praesumpserit, exilio tradatur.

¶ **Constitutio**] Ex antiquo exemplari Gratiani restitutus est hic titulus: in quo exemplari post titulum istum, interposita rubrica, incipit caput, ut nullus, &c. ut etiam apud Ivozem. Verum, quia receptum est, ut initium huius capituli sit à dictione, Constitutio, reliqua sunt haec verba etiam in principio ipsius. Exrat verò hoc capitulum in vetustis quoque exemplaribus, in quibus patet esse non solent.

C. XXXIII. ¶ **Iuramentum Othonis, quod fecit domino Papa Ioanni.**
Item constitutio Othonis.

Tibi a domino Ioanni Papae ego Rex Otho promittere, & iurare facio per Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, & per lignum hoc vivificae crucis, & per has reliquias sanctorum, quòd si permittente domino Romanam venero, sanctam Romanam ecclesiam & te rectorem ipsius exaltabo secundum posse meum, & nunquam vitam, aut membra, & ipsam honorem, quem habes, mea voluntate, aut meo consilio, aut meo consensu, aut mea exhortatione perdes: & in Romana urbe nullum placitum, aut ordinationem faciam de omnibus, quae ad te, aut ad Romanos pertinent, sine tuo consilio: & quidquid de terra sancti Petri ad nostram potestatem pervenerit, tibi reddam: & cuiuscunque Italicum regnum commiserit, iurare faciam illum, ut adiutor tui sit ad defendendum terram sancti Petri secundum suum posse. Sic me Deus i adjuvet, & haec sancta Dei Evangelia.

¶ **Sic me Deus**] Addita haec sunt ex Centio Camerario, in cuius libro habentur multa forma iuramentorum, & exeat manus scriptus Romae.

C. XXXIV. ¶ **Liberum sit clero & populo de propria diocesi Episcopum eligere.**

Item primo libro capitulorum b. Caroli, & Ludovici Imperatorum, c. 84.

Sancta ecclesia suo liberius potiretur honore, assensum ordini ecclesiastico praebuimus, ut scilicet Episcopi per electionem cleri & populi, secundum statuta canonum de propria diocesi, remota personarum & munerum acceptione, ob vitae meritum, & sapientiae donum eligantur, ut exemplo & verbis, sibi subjectis usquequaque prodesse valeant.

Ex constitutionibus his, & pacto Ludovici Imperatoris deprehenditur, Imperatoris illis remissionem privilegii, quae de electione sancti Pontificis Hadriani Papa Carolo Imperatori, & ad imitationem eius Leo Papa Othoni primo Regi Teutoniarum fecerat, cum ergo praemissis auctoritatibus cunctis liqueat electionem clericorum tantummodo esse, quaeritur quorum sit ipsa electio, an clericorum majori ecclesiae tantum, an etiam aliorum religiosorum, qui in eadem civitate fuerint. Sed (sicut in brevitatio canonum Fulgentii Carthaginensis ecclesiae diaconi invenitur) in septimo capitulo à Niceni concilio, & in Gangrensi statutum est, ut ad eligendum Episcopum sufficiat ecclesiae matricis arbitrium. Nunc autem sicut electio summi Pontificis non à Cardinalibus tantum, verum etiam ab aliis religiosis clericis auctoritate Nicolai & Papae est facienda, ita & Episcoporum electio non à canonicis tantum, sed etiam ab aliis religiosissimis clericis, sicut in generali synodo Innocentii f. Papae Romae habita, constitutum est. At enim.

2 S. Anthonius p. 2. tit. 16. c. 1. 4. 16. in medio. Anfl. lib. 1. c. 30. & l. 4. c. 36. b. al. capitularium. c. Anfl. 6. c. 6. d. al. primo Niceno concilio. e. Nica. 2. al. 1. in concil. Rom. c. 1. f. Innoc. 2. c. 28.

C. XXXV. ¶ **Abique religiosorum turarum consilio canonici majori ecclesiae Episcopum non eligant.**

Obeuntibus sanè Episcopis, quoniam ultra tres mensures vacare ecclesiam sanctorum patrum prohibent sanctiones, sub anathematis vinculo interdicimus, ne canonici de sede episcopali ab electione Episcoporum, excludant religiosissimos viros, sed eorum consilio honesta & idonea persona in Episcopum eligatur. Quòd si exclusis eisdem religiosis electio fuerit celebrata, quòd absque assensu eorum, & communitate factum fuerit, irritum habeatur & vacuum.

Nunc ergo quaeritur, si vota eligentium in duas se dividerent partes, quae eorum alteri sit praerogativa. De his ita scribit Leo Episcopus ad Anastasium Theopoliensem Episcopum, epist. 11. al. 2. cap. 5. [sed paulo aliter.]

C. XXXVI. ¶ **Cum vota eligentium in duas se dividerent partes, qui sit praerogativa alteri.**

Si a forte [quod t. nec reprehensibile, nec irreligiosum iudicamus] vota eligentium in duas se dividerent partes, metropolitani iudicio si alteri praeratur, qui maioribus & studiis juvatur, & meritis, tantum ut nullus invidis & non potentibus ordinetur, ne civitas b. Episcopum non optatum contemnat, aut oderit.

¶ **Quod nec reprehensibile, nec irreligiosum iudicamus**] Haec verba, quae à ceteris collectoribus non referantur, non sunt inventa apud Leonem: sed apud Gregorium, ex quo referantur infra à 2. q. 1. c. nec nocuum.

DISTINCTIO LXIV.

Hinc considerandum est, à quibus, vel quo tempore sacri ordines sunt tribuendi, vel quibus in locis patriarchae, primates, Archiepiscopi, Episcopi, chorepiscopi, & reliqui sacerdotes sunt ordinandi. A quibus ordinentur Episcopi, in Niceno primo concilio definitum est, in quo sic legitur, cap. 4.

C. I. ¶ **Ab omnibus comprovincialibus Episcopis ordinentur.**

Episcopi c. ab omnibus, qui sunt in provincia sua, debent ordinari. Si verò hoc difficile fuerit, vel aliqua urgente necessitate, vel itineris longitudine, certe tres Episcopi debent in unum congregari, ita ut etiam ceterorum, qui absentes sunt, consensum in literis teneant, & ita faciant ordinationem. Potestas sane vel confirmatio pertinebit per singulas provincias ad metropolitanum Episcopum.

C. II. ¶ **De eodem.**

Item Anacletus ad Episcopos Italiae, epist. 2.

Ordinationes d. Episcoporum auctoritate Apostolica ab omnibus, qui in eadem fuerint provincia, Episcopis sunt celebrande. & infra. ¶ Quòd si simul omnes convenire minime poterunt, assensum tamen suis apicibus i. praebent, ut ab ipsa ordinatione animo non desint.

¶ **Apicibus**] In epistola est, precibus. Apud Ivozem & Burchardum, precibus & scriptis.

C. III. P. ALEA.

[Ex concilio Araucano primo, cap. 31.]

De i. abiectione e. eius, quem duo praesumpserint ordinare Episcopi, in nostris f. provinciis, placuit depraesumptoribus, ut scubi contingerit duos Episcopos tertium ordinare, g. & ipse, 2. & auctores damnabuntur, quo cautius ea, quae sunt antiquitus instituta, serventur.

a Poly. l. 2. tit. 1. Anfl. 6. c. 19. l. 100 p. 5. c. 247. Pamm. 3. c. 6. b. al. plebi in vita. c. In conc. Niceno 1. c. 3. Anfl. 6. c. 4. & 14. l. 100 p. 4. c. 117. Bur. l. 1. c. 27. concordat. d. Dist. 75. cap. ordinatione. Anfl. 1. 6. c. 53. Bur. l. 1. c. 11. l. 100 p. 3. c. 65. Pamm. 1. 3. c. 12. & 17. Poly. 1. 2. tit. 3. e. Bur. l. 1. c. 30. l. 100 p. 3. c. 141. Pamm. lib. 3. cap. 20. f. al. 2. 1. 1. g. al. consecrare.

